

MAPA PUTA ISPUNJENJA ZAVRŠNIH MJERILA ZA PRIVREMENO ZATVARANJE PREGOVORA U POGLAVLJU 21– TRANS-EVROPSKE MREŽE

1. OPŠTE INFORMACIJE O POGLAVLJU

Politika poglavlja Trans-evropske mreže je usmjerena na unapređenje i razvoj saobraćajnih, energetske i telekomunikacijskih sistema u cilju dostizanja standarda primjenjivih u okviru Evropske unije. Cilj uspostavljanja Trans-evropskih mreža i promovisanja bolje povezanosti nacionalnih mreža jeste potpuno iskorišćavanje mogućnosti unutrašnjeg tržišta i doprinos ekonomskom rastu i stvaranju novih radnih mjesta. Osim toga, pravna tekovina ovog poglavlja pruža mogućnost uključivanja trećih zemalja i finansijsku podršku iz evropskih fondova za infrastrukturne projekte od regionalnog značaja.

Pravna tekovina Evropske unije koja se odnosi na Trans-evropske mreže zasniva se na članovima 170 – 172 Lisabonskog ugovora, Regulativi (EU) 1315/2013 o smjernicama Unije za razvoj Trans-evropske saobraćajne mreže, Regulativi (EU) 1316/2013 o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Evrope (CEF), kao i Regulativi (EU) 347/2013 o smjernicama za Trans-evropsku energetske infrastrukturu.

Napredak Crne Gore i ostalih država Zapadnog Balkana u ovom poglavlju ubrzan je kroz inicijativu „Berlinski proces“, koji je osmišljen s ciljem intenziviranja saradnje zemalja regiona u procesu evropske integracije i podsticanja ekonomskog rasta i obezbjeđenja uslova za realizaciju infrastrukturnih projekata od zajedničkog značaja.

Trans-evropske mreže se dijele na tri podoblasti:

- Trans-evropsku saobraćajnu mrežu (TEN-T)
- Trans-evropsku energetske mrežu (TEN-E)
- Trans-evropsku telekomunikacionu mrežu (eTEN)

Trans-evropska saobraćajna mreža (TEN-T) ima za cilj da poveže glavne gradove, ekonomske centre, luke i aerodrome s udaljenim područjima kako u nacionalnim okvirima pojedinih država, tako i širom EU. Ona pokriva drumski i intermodalni saobraćaj, plovne puteve i pomorske luke, kao i mrežu evropskih brzih željeznica. Trans-evropska energetske mreža (TEN-E) predstavlja mrežu energetske sistema na teritoriji EU, s ciljem obezbjeđenja sigurnog snabdijevanja energijom i energentima i proširenja energetske tržišta. TEN-E pokriva sektor električne energije i gasa. Trans-evropska telekomunikaciona mreža (eTEN), pokriva telekomunikacijske mreže uspostavljene kao uslužne djelatnosti.

Crna Gora je Poglavlje 21 –Trans-evropske mreže otvorila 22. juna 2015. godine na Međuvladinoj konferenciji u Luksemburgu. Crna Gora nije tražila trajna izuzeća niti prelazna razdoblja za sprovođenje pravne tekovine EU u okviru ovog poglavlja.

1.1. IZAZOVI PREPOZNATI U PROCESU USKLAĐIVANJA ZAKONODAVSTVA S PRAVNOM TEKOVINOM EU

U poglavlju 21, izazovi su bili prepoznati u dijelu pripreme nove Strategije razvoja saobraćaja Crne Gore koja se odnosi na period od 2019. do 2035. kojom su trebali da se definišu vizija i strateški pravci razvoja oblasti saobraćaja u predstojećem periodu, kako bi se osigurao dugoročni i održivi razvoj oblasti saobraćaja, odnosno osigurala bolje povezanost, bolji kvalitet saobraćajnih usluga, uz istovremeno ostvarenje harmonizacije propisa.

Izazovi u usklađivanju su prepoznati u dijelu inteligentnih transportnih sistema (ITS), kao i u pogledu njihove primjene, imajući u vidu da je riječ o jako skupoj tehnologiji koja je u regionu tek djelimično primijenjena. Takođe, treba imati u vidu da Crnoj Gori u dijelu ITS nedostaju iskustvo i odgovarajuće strukture za koordinaciju i upravljanje uvođenjem ITS, posebno u sektorima za drumski i željeznički saobraćaj. Kada je riječ o Trans-evropskim energetske mrežama, izazovi su prepoznati i u dijelu transponovanja Regulative 347/2013 za čije transponovanje i implementaciju je potrebna ekspertska podrška. U toku je izmjena Regulative 347/2013, gdje je Savjet EU utvrdio opšti pristup izmjene Regulative te da je utvrđeno 11 prioriteta koridora i 3 prioriteta tematska područja za razvoj i međusobno povezivanje, a što će se postići uglavnom kroz projekte od zajedničkog interesa (PCI) i finansiranje iz Instrumenta za povezivanje Evrope za razdoblje 2021-2027.

U Izvještaju EK o Crnoj Gori za 2021¹. u okviru poglavlja 21, posebno je istaknuto sljedeće:

Crna Gora je **umjereno spremna**/postigla je **dobar nivo spremnosti** u oblasti trans-evropskih mreža. Ostvaren je **ograničen napredak** u izvještajnom periodu, u dijelu implementacije Strategije razvoja saobraćaja, uglavnom unaprjeđenjem pripremnih aktivnosti na raznim projektima. Trenutna i buduća infrastrukturna ulaganja moraju u potpunosti da poštuju standarde EU o javnim nabavkama, državnoj pomoći i procjeni uticaja na životnu sredinu. Pored toga, investicije treba da se sprovedu u skladu s analizama troškova i koristi koje se izrađuju u skladu s najboljom praksom EU.

Preporuke iz 2020. ostaju na snazi, u narednoj godini Crna Gora treba naročito da:

- nastavi sa sprovođenjem nove Strategije razvoja saobraćaja i usvoji godišnji Akcioni plan koji se bavi pitanjima apsorpcije projekata i kašnjenjima ;
- ojača administrativne kapacitete za transevropske mreže u oblastima saobraćaja, telekomunikacija i energetike;
- nastavi s usaglašavanjem pravnog okvira s regulativama TEN-T i TEN-E.

¹Objavljen 19. X 2021. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/montenegro-report-2021_en

2. ZAVRŠNA MJERILA

U okviru ovog poglavlja je postignut visok stepen usklađenosti s EU propisima, a Crna Gora aktivno radi na ispunjenju završnih mjerila. Crna Gora u okviru ovog poglavlja ima definisana tri završna mjerila, i to:

1. *Crna Gora i Evropska komisija su postigle dogovor o budućoj trans-evropskoj saobraćajnoj mreži Crne Gore, u skladu s Regulativom 1315/2013 o smjernicama Unije za razvoj trans-evropskih saobraćajnih mreža*

Na samitu u Beču koji je održan 27. VIII 2015. potvrđena je **Glavna saobraćajna mreža Crne Gore** koja će biti dio trans-evropske mreže za region Zapadnog Balkana. Na teritoriji Crne Gore Glavnu saobraćajnu mrežu čine: SEETO putni pravac 4: autoput Bar-Boljare (granica s Republikom Srbijom), SEETO putni pravac 1: jadransko-jonski koridor (primorska opcija), odnosno veza s Republikom Hrvatskom i Republikom Albanijom, SEETO željeznički pravac 4: pruga Bar-Vrbnica (granica s Republikom Srbijom), SEETO željeznički pravac 2: pruga Podgorica-Tirana (veza s Republikom Albanijom), luka Bar i aerodrom u Podgorici (kao aerodrom u glavnom gradu).

Imajući u vidu značaj Berlinskog procesa i Agende povezivanja, a u cilju ispunjenja prvog završnog mjerila usvojena je **Strategija razvoja saobraćaja (SRS) 26. VI 2019.** Njenim usvajanjem su inokorporirani u zakonodavno-pravni okvir, zaključci odnosno politički sporazumi postignuti na Samitu u Beču. Sve glavne odredbe Regulative 1315/2013 su pokrivene pomenutom Strategijom, a ponajviše TCT ugovorom. Strategijom se utvrđuju strateški i specifični (operativni) ciljevi razvoja sektora saobraćaja, kako bi se obezbijedio temelj razvoja sektora u perspektivi, na način koji zadovoljava društveno-ekonomske potrebe Crne Gore, a u saglasnosti je sa EU politikama, TEN-T smjernicama i standardima. Usvajanjem SRS, smatralo se da je prvo mjerilo ispunjeno, međutim, na video-konferenciji o završnim mjerilima za pregovaračko poglavlje 21, koja je održana **18. XI 2019,** s predstavnicima Evropske komisije, dogovoreno je da Crna Gora nastavi sa ispunjavanjem TEN-T standarda te da pravna tekovina mora biti u potpunosti transponovana u nacionalno zakonodavstvo posebno vezano za ITS i ERTMS standarde i interoperabilnosti. Shodno dogovoru s video-konferencije, Evropskoj komisiji je dostavljena popunjena tabelarna mapa a koja se odnosi na odredbe koje su harmonizovane sektorskim zakonima, budući da integralno Regulativa 1315/2013 nije direktno transponovana, imajući u vidu da se smatralo da su sve glavne odredbe pokrivene Strategijom razvoja saobraćaja 2019-2035, a ponajviše TCT ugovorom. Popunjena tabela je podsrestvom Kancelarije za evropske integracije dostavljena DG MOVE, **12. I 2021.** Komentari Evropske komisije na tabelu su stigli **19. VII 2021.** Takođe, u cilju sprovođenja pomenute SRS 2019-2035 potrebno je donijeti **Akcionni plan za period 2021-2022. godine sa izvještajem o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja saobraćaja 2019 -2020.** Usvajanje Akcionog plana SRS se očekuje u **IV kvartalu 2021.**

2. Crna Gora i Evropska komisija su postigle dogovor o listi prioriternih projekata u saobraćajnom sektoru u skladu s Regulativom 1316/2013 o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Evrope

Crna Gora smatra ovo mjerilo ispunjenim, budući da je **Jedinstvena lista prioriternih infrastrukturnih projekata** usvojena 3. XII 2015, potom je 30. VI 2017. usvojena **Ažurirana nacionalna jedinstvena lista prioriternih infrastrukturnih projekata**, koja obuhvata pet sektora i sadrži 57 projekata: 9 iz sektora energetike, 13 iz sektora saobraćaja, 7 iz sektora zaštite životne sredine, 13 iz sektora društvenih djelatnosti i 16 projekata iz sektora ostala infrastruktura. Takođe, **Jedinstvena lista prioriternih infrastrukturnih projekata** je ažurirana i **1. VIII 2019.** kada su dodata dva projekta za saradnju s BiH, iz oblasti puteva i željeznice kao i **29. VII 2020.** U narednom periodu biće ažurirana Jedinstvena lista prioriternih infrastrukturnih projekata što će biti prilika da se sagledaju dosadašnji planovi i razmotre načini kako da se listom obuhvate sve potrebe, poštujući preuzete obaveze kada su u pitanju evropske mreže ali i vodeći se principom priuštivosti investicija (posebno s obzirom na ograničeni fiskalni prostor). Revizija liste će podrazumijevati i pripremu plana za prijavu projekata za sredstava EU, u skladu s novim finansijskim okvirom EU 2021-2027, prvenstveno posredstvom Zapadnobalkanskog investicionog okvira, imajući u vidu mogućnosti koje donosi Ekonomski i investicioni plan EU, kao i činjenicu da će u toku 2022. godine biti pokrenuto revidovanje TEN-T mreže. Crna Gora je kandidovala dva projekta za uključivanje u TEN-T koji do sada nisu bili dio indikativnog proširenja TEN-T na Zapadnom Balkanu: željeznička pruga Nikšić – Čapljina i aerodrom Tivat. Takođe, u dijelu trans-evropskih telekomunikacionih mreža (eTEN) projekat „Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu u Crnoj Gori“ se nalazi na Jedinstvenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata Vlade Crne Gore, u sektoru Digitalne infrastrukture. Rad na projektu je započeo u julu 2020 i u finalnoj je fazi izrade².

3. Crna Gora pokazuje institucionalne i administrativne kapacitete koji su potrebni kako bi se preuzele odgovornosti koje proizilaze iz Regulative 1316/2013 o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Evrope

U okviru poslednjeg završnog mjerila, potrebno je izvršiti zapošljavanje jednog službenika u Ministarstvu kapitalnih investicija, u Direktoratu za kapitalne investicije, koji će raditi na realizaciji obaveza koje se odnose na praćenje Trans-evropske energetske mreže (TEN-E) i Regulative 1316/2013, a što je predviđeno Kadrovskim planom. Dva zapošljavanja koja su bila predviđena za praćenje TEN-T obaveza su realizovana u drugoj polovini 2020. godine. Službenici su nakon sprovedenog javnog oglasa stupila u radni odnos na

²Projekat podrazumijeva aktivnosti na obezbijedivanju izgradnje adekvatne infrastrukture za brz i siguran internet do svih domaćinstava, privrednih subjekata, obrazovnih institucija i zdravstvenih ustanova u cilju podrške digitalnoj transformaciji društva i ekonomije.

Projekom je predviđeno definisanje tipa infrastrukture koju treba izgraditi u područjima u kojima ne postoji komercijalni interes za investiranje od strane učesnika na tržištu, kao i izradu Studije izvodljivosti i Analize isplativosti u pojedinim zonama. Opšti cilj ovog projekta je jačanje ekonomskog i socijalnog razvoja Crne Gore kroz postavljanje fiksne širokopojasne infrastrukture.

neodređeno vrijeme. Pomenuti službenici prolaze kontinuirane obuke za praćenje CEF instrumenta po osnovu pomoći koju obezbjeđuju zemlje EU kroz TAIEX instrument i kroz bilateralnu saradnju. Na video-konferenciji s EK o završnim mjerilima za ovo poglavlje je predloženo da se pripremi informacija o svim mjestima i pozicijama koje se odnose na rad s CEF i TEN-T pitanjima, s detaljnim opisom trenutnog nivoa ekspertize uz detaljan opis planova za buduće zapošljavanje u ovom kontekstu.

B) PREOSTALI KLJUČNI KORACI U 2022-2023. GODINI

TABELA

	Noseća institucija	Institucije partneri	Rok	Finansijska procjena i izvor finansiranja
Strateški dokument	MKI - Nacionalni energetski i klimatski plan		II kvartal 2022	Vlada Savezne Republike Njemačke preko GIZ-a (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH)
	MKI - Nacionalni program za uvođenje ITS u drumski saobraćaj		I kvartal 2022	
	MER – Strategija uvođenja 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori		IV kvartal 2022	Iz budžeta
	MER – Nacionalni plan razvoja širokopojsnih mreža nove generacije		IV kvartal	Iz budžeta

			2022	
Zakoni i podzakonska akta	MKI – Zakon o željeznici³ MKI – Zakon o prekograničnim energetske infrastruktturnim projektima MER- Zakon o elektronskim komunikacijama (Donošenje novog Zakona o EK u cilju usaglašavanja i transpovanja Direktive 2018/1972 Evropski zakonik o elektronskim komunikacijama- <i>EECC</i>		II kvartal 2022 II kvartal 2022 IV kvartal 2022	Iz budžeta Iz budžeta
Administrativni kapaciteti: 1. Zapošljavanja	MKI – zapošljavanje jednog službenika koji će raditi na realizaciji obaveza koje se odnose na praćenje Trans-evropske energetske		II kvartal 2022	Iz bužeta

³Ovaj Zakon nemadirektno veže saovimpoglavljem, sem u dijelukreiranjavišegodišnjihugovora o održavanjuinfrastrukture.

2. Obuke	mreže (TEN-E) i Regulative 1316/2013 MKI - Sprovođenje neophodnih obuka za postojeće zaposlene koji prate obaveze koje se odnose na praćenje TEN-T i TEN-E mreže i Regulative 1316/2013		Kontinuirano	IPA 2017 Iz budžeta
----------	---	--	--------------	------------------------

C) PRAKSA DRŽAVE ČLANICE EU

Podrška država članica je od velikog značaja za realizaciju obaveza u okviru pregovaračkog poglavlja 21, a u prvom redu Hrvatske, s obzirom na sličnosti u sistemima i nepostojanje jezičke barijere, kao i svježeg iskustva u pregovorima kao i Slovenije.

3. POZICIJA POGLAVLJA UNUTAR TEMATSKOG KLASTERA

Poglavlje 21 – Trans-evropske mreže se nalazi u okviru klastera **Zelena agenda i održiva povezanost**.

Ovo poglavlje je povezano s poglavljima **14 – Saobraćajna politika** i **15- Energetika**. S poglavljem **14 – Saobraćajna politika** postoji međupovezanost kroz oblast saobraćajne infrastrukture, izgradnje i održavanja saobraćajnica i primjene standarda saobraćajne politike EU na dijelove nacionalne putne mreže koja će činiti glavnu mrežu EU na teritoriji Crne Gore danom pristupanja EU, dok u poglavlju **15 – Energetika**, u dijelu energetske infrastrukture, izgradnje novih dalekovoda i trafostanica i održavanje postojećih, kao i izgradnje gasne infrastrukture, u cilju sigurnijeg i efikasnijeg snabdijevanja energijom i energentima i smanjenja energetske zavisnosti EU.

Takođe, **poglavlje 21** je povezano i sa klasterom **Resursi, poljoprivreda i kohezija** jer utiče na poglavlje **22 – Regionalna politika** i koordinaciju strukturnih instrumenata, kroz prekograničnu i regionalnu saradnju i

realizaciju regionalnih saobraćajnih i energetskih infrastrukturnih projekata, kao i u dijelu koordinacije sredstava i pomoći EU Crnoj Gori u prepristupnim pregovorima.

Identifikovana je i posredna veza i sa Klasterom 2 – Unutrašnje tržište, zbog obaveze primjene pravila o konkurenciji i državnoj pomoći u vezi sa implementacijom projekata iz oblasti saobraćajne, infrastrukture, odnosno poglavljem **8 – Konkurencija**, -kao i **Klasterom 3 .- Konkurentnost i inkluzivni rast** odnosno poglavljem **10 – Informatičko društvo i mediji** , imajući u vidu da su sve obaveze u dijelu Trans-evropskih telekomunikacionih mreža (eTEN) ispunjene kroz ovo poglavlje.

b) potencijalne mjere rane integracije, u kojim segmentima pravne tekovine EU, evropskim inicijativama ili programima Unije bismo mogli učestvovati i prije samog članstva u EU

Imajući u vidu činjenicu da je pitanje trans-evropskih mreža usmjereno ka povećanju regionalne povezanosti, potrebno je osigurati sinhronizaciju sa aktivnostima Regionalnog savjeta za saradnju koje su usmjerene na realizaciju Akcionog plana za stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora na Zapadnom Balkanu.